

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Vers. 51. & 52.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

Hilarius in Matt. Tertull. l. 7. ad uxorem c. 2. de carne Christi, Apostolorum sententiam, & nostram interpretantur. Sed carnem legimus infirmam, & hinc nobis adulationem impensius. Legimus tamen & Spiritum firmum. Nam in rursu sensu virum, positum est. Caro terrena materia est, Spiritus vero celestis. Cur ergo ad excusationem promiores, quæ in nobis infirmæ sunt, opponimus: quæ vero fortiora non tuemur? Cur celestibus terrena non cedant? Si Spiritus carne fortior, quæ & generosior, nostra culpa infirmiora sectamur.

Vis spiritum promptum bene interpretatur firmum, ut opponat carni infirmæ, sed tamen Apostolorum magis promptus, quam firmus Spiritus fuit. Idem tamen Tertull. de fuga in persecutione. c. 8. de Christo interpretatur. Professus itaq; se concupiscentia concupisse edere pacis, vi suum (indignum enim, ut quid alienum concupisceret Deus) acceptum panem & distributum discipulis corpus suum illam fecit, hoc est corpus meum dicendo, i. e. figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Cæterum vacuaret, quod est phantasma, figuram capere non posset. Aut si propriam panem corpus sibi finxit, quia corporis carebat veritate, propriam debuit tradere pro nobis.

Ang. ille sunt præcipuæ interpretationes. posteriori præfero, quia de Apostolis loquitur. Nam qui de Spiritu improborum & carne, vel de Satana sermonem elicit, mystice interpretantur. Ideo enim vigilas requirit, quia caro infirma est. Prosper. l. 2. de vocat. gent. c. 9. Visi de vigilando, non etiam orando Apostolos admonuit, sed arbitrii liberi vires videretur hortatus, sed cum adiu. & orantes, satis docet superni futurum muneri, ut etiam vigilantes, tentationis procella non vinceret. Tandem cum morte & somno gratiati iterum veniens eos excitauit, Marc. 4. 40. non tamen redarguit parcens vecordiam, & imbecillitatem. Donec Iuda appropinquante cum illis obuiam vadit.

VERSUS 47. 48. & 49.

Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladijs & fustibus, missi à principibus sacerdotum, & senioribus populi. Qui autem tradidit eum dedit illis signum, dicens: Quemcumq; osculatus fuero, ipse est: tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Ave Rabbi. Et osculatus est eum.

QUESTIO I.

Quomodo captus fuerit Dominus?

Adhuc eo loquente, venit Iudas, cui Syrus semper proditoris Epitheton adiungit, vnus de duodecim proditor Domini sui: deinde de testis eius innocentia. Turbam accepit de senioribus principum, & Tribunum eum cohortem, de forti presidio erat pronisum, ut si fieret tumultus sub moueri populus posset. Fustes sed non dubium fustes maxime contra inermes vsurpatores, & noctu. Ex Luca constat principes sacerdotum, magistratus templi, & seniores simul egredientes, quod magni odij, & sollicitudinis est signum.

Iudas osculo tradidit, non enim notus erat Romanis, patet etiam alijs, nox erat, & timebant, ne arte se subduceret. Non videtur ex consuetudine osculatus, cum paulo ante digressus esset, sed quasi malo reperiunt attonitus, hoc symbolo constantiam amoris

representare voluisse. Ave Rabbi: Syrus שם רבי Schelam Rabbi. Pax magister mi. Verbis pacem, re hostem trahit. Symbolum omnium in Ecclesia, qui plus dolo malo, quàm hostes professi nocent. Respondet Dominus: amice ad quid venisti? Exprobratio facinoris est. Et addidit. Iuda osculo filium hominis tradidit? Interim hoc Christus signum iterum reddidit: obuiam enim progressus quaesivit: quem quaeritis? ut est apud Ioannem. Post osculū id contigisse apparet; nam Iudas stabat cū illis. Iam enim cum videret Christum omnia nosse, aperte se hostibus iungit. Discipuli fugerunt, nec enim erant ad martyrium dispositi, Rup. 15. in Ioan.

VERSUS 51. & 52.

Et ecce vnus ex his, qui erant cum Iesu, extendens manum exemit gladium suum, & percutiens seruum principis sacerdotum, amputauit auriculam eius. Tunc ait illi Iesus: Conuerte gladium tuum in locum suum, omnes enim, qui acceperint gladium gladio peribunt.

QUESTIO II.

An Petrus vsu gladij peccarit?

S. 1. **V**ariae sunt de facto Petri sententiae. Multi illū grauius accusant. Alii culpam extenuant. Nonnulli penitus excusant, ac defendunt. Rationes in omnem partem se offerunt. Christus vero Petrum iubet gladium cōuerrere in locum suum. Causa addita: Omnes enim qui gladium acceperint, gladio peribunt. *Σοφία τῶν μαθητῶν, quædā exemplaria σοφίας τῶν μαθητῶν morientur.* Gladium hic Syrus vocat ספדה saphtha, nonnulli spatham putant, quæ tamen per T. non Th. scribitur. Deinde dubia est lectio, nam v. 72. dicitur ספדה Saphira. & postea ספדה Sipa. Gladij fuerūt duo in familia Domini. Luc. 22. 26. D. Chrysost. Propter carnem, & agnum *Cur gladios habuerunt.* mactandum fuisse existimat. Alii in comitatu Christi fuisse semper aliquos enses, ad aliquam sui defensionem, bestias abigendas. Mihi Christus ad exemplum suorum videtur gladios suis permisisse, ne illis auxilijs in perpetuum clericos spoliatos esse putaremus. Petrum enim gladio accinctum & in itinere, & in secessu secum habuit, ut minus mirentur hæretici, dum clericos vel ense accinctos, vel armatis comitatos aspiciunt.

S. 2. Petri error in eo versari putatur, quod priuata auctoritate contra magistratū arma mouit. Hoc enim Christus indicare videtur, dū ait, qui acceperint gladium, priuata vindicta, gladio peribunt. Perituri dicuntur, qui interitum sunt meriti. Nō enim licuit priuato contra magistratū etiam innocentem descēdere. Atq; hæc præcipue Petro aduersantur. Alii stultissimè egisse Petrum asserunt, qui temerè tantam turbā in se suosq; cōcitauit. Verum animos dabat præsentia Christi; deinde amor euentus non semper prospicit. Animos dabat etiam casus hostium, quos vna voce prostratos vidēbat, & sonitus super arma dedisse. Hier. in Matth. 14. Petrum ait errare in sensu, non tamen in affectu.

Contra Petrum igitur sunt illæ rationes. Christus iubet recondere gladium; nam qui acceperint, peribunt, h. e. digni sunt qui pereant, non enim de facto, sed de iure Christus loquitur. Non enim iniusti gladiorum vsurpatores omnes gladio pereunt. Augustin. *Cur Petri factū damnetur.* l. 2. contra Faustum c. 70.

Ratio illa fundamentum est eorum, qui Petri factū condemnant. Mihi tamen in promptu est solutio. Videlicet Christum non indicare Petro eum peccasse. Sed

115 Gm
113
angelia

Cur gladios habuerunt.

Cur animos Petri.

Cur Petri factū damnetur.

Lex Romana.

Non licitū bellare.

Non comatus est prophetas inanes reddere.

Imperium non expectavit merito.

Sed periculi imminenti admonere. Tu inquit, gladio rem geris. An ignoras ergo legem Romanorum, qua sancitur capitalis pena apparitorum, & magistratum auctoritas; ut sine ulla spe veniæ moriatur, si quis gladium in ministros magistratus strinxerit: nec eo in casu de iure quaeritur, sed factū continuo puniatur. de legibus vero illis multa passim occurrunt. & lege maiestatis totum hoc cōtinetur. Nā etiam si de iure loquamur; opus est restrictione aliqua: Sicut omnes necessarii faciunt, qui vero eam negligunt in hæresin Tertulliani impingunt. Ille l. de Idol. c. 19. *Quomodo autem Dominus absulit: Nam & si adierat milites ad Ioannē, & formam observationis acceperant, se etiam centurio crediderat omnem postea militem Dominus in Petro exarmando discinxit. nullus habitus licitus est apud nos illicito actui ascriptus. Et l. de corona militis c. 1. Gladium nec Dominica defensionem necessarium reddidit. Hinc omnium eorum qui Petrum peccasse aiunt est sententia, cum ideo reprehendi, quod priuata auctoritate gladium acceperit. Ideo gladio perituro. Simplex mihi sententia videtur. Qui gladium cōtra Romanos, & magistratus templi acceperint, se tueri non poterunt, fortiori succumbent inferiores. Si enim sensus est, quem auctores illi asserunt, iure morietur, aut morte dignus est, duram admodum in Petrum sententiam pronunciat, nempe iam morte dignus es. dignus quocum lege agatur. At Petrus eo modo non est interpretatus, nec pro illo scelere magnopere videtur doluisse. Fuisset autem graue, & morte piandum, si horum est vera sententia.*

§. 3. Grauius etiam vrgent: Non ignorabat Christi voluntatem, nam Matt. 16. increpitus est: & iam toties de passione audierat. Itaque defensione ista scripturarum prædictiones conabatur inanes reddere.

Respondeo. Non considerasse ista Petrum, sed in præsentī necessitate nebulones illos arcere voluisse. Cætera Deo permisit, poterat scriptura impleri, etiā si illos dissecisset: & eum qui primus petulenter manus in Dominum iniecit, obrūtū casset. Alioqui si prophetiarum causa huc in auxilium vocetur, nimium efficiet;

Nempe Iudæi prædicatori suadere non licuisse, si quis eius propositum nouisset, ut cæpro desisteret, ne scripturarum prædictiones redderet inanes. Poterat ille alio tempore & modo impleri. Poterat vnus aut alterius peccatum impediri, etsi non omnium.

§. 4. Non egebat illo auxilio Christus, erat enim auxilium *Θρησκευα*, scilicet auxilium, ut Christus ipse profiteretur.

Respondeo. Non egebat illis manibus Christus, non ideo tamen peccabat ardentissima fides Petri, dū quod in se esse videt, præstare conatur. Fieri potest, ut prudentiæ defectus, sine peccato tamen fuerit. Nec adeo temeraria fuit aggressio, ut initio dixi, putabat enim Domino adiuuante se suosque vincere posse cohortem, & Iudæos.

At non expectauit imperium. Lentus enim miles non erat; potestatem cadendi petiuit: & Domini silerium interpretatus est consensum. Luc. 22. 48. Nam ver. 38. cum iussi essent emere gladium, respondent adesse duos; itaq; mandatum vsu gladii existimabat. cū hostis ergo intrueret, Petrus qui non frustra Dominum de gladio monuisse arbitrabatur, qui gladium se proximo suo lateri iunxerat, cum verari gladium vsu nō audiret, putauit pro Domino periculum clamare: nec vocem iubentis expectandam, cuius spectaret calamitatem. Habere gladios Dominus iusserat, parato ad ictum, & quaerenti nil respondit. Hoc igitur argumentū, pro Petro potius facit; Si enim Petrus anceps qd ageret, percuteretne in gladio, an quiesceret, grauius peccaturus fuisset, ut etiam capitali pena dignus efficeretur, eum Dominus rogantem instruxisset, di-

xissetq; ne feceris. Facinus est, quod meditaris. Cur enim anxium, & dubitantem non reuocatā peccato, quod iam iamque admittendum videbat?

At Christum maiori exposuit periculo, ut causam aliquam apparentem Iudæi haberent.

Respondeo. A cūlatione ista Iudæos nō vsos. Nec tamen omisso fuisse, si quid ad rem fecisset, præsertim apud Romanos quorum erant seuerissimæ leges, si quis impediret, ne quis vinci etur, lictori manum intulisset. Quin etiam qui effraeto carcere fugissent, et si alioqui innocentes essent, puniebantur.

Deniq; summa accusationis est; non licere defendere innocentem contra magistratum, non laderē ministros.

§. 5. Equā illa videtur, & necessaria Reipub. l. 1. Sed apud Iurisconsultos tamen, & Theologos de illa multa disputantur, ut quamuis ea omni modo vera esset, ignoratione tamen inculpabili Petrus transgredi potuit, ut putaret innocentē esse eam prerogatiuam, ut contra latrocinatū magistratus iniurias etiam a priuato asseri posset. Illa enim ignorantia in homine p̄scatore, & qui erat sine literis mira videri nobis non debet. Deinde sacerdotes & magistratus Iudæorum potestatem politicam non habebat, itaq; quod eorum ministros committebatur, sic accipi non debuit, quasi illo legitimus magistratus, & ministri offenderentur. Republicam enim Iudæi amiserat, sacerdotibus & Phariseis nullum erat in alios ordinatum. Itaq; odio, vindictæq; studio militi se Romano iungebant, & serui & principes; neq; enim sacramentum prædici dixerunt, ut legitimi, & sacrosanctæ potestatis essent apparitores, sed quasi scurræ, & vagi grassatores, sese sine auctoritate publica negotio miscuerunt: inter eos Malchum ferocius irruentem Petrus repulsum purauit. Non igitur in publicam potestatem deliquit Petrus: sed priuati impetum repulsi, quæ eo quod sese potenter militibus Romanis socium adiungit, nihil iuris acquisiuit: Erat enim famulus Pōuicis, h. e. hostis, accusatoris, calumniatoris, cuius vi nullæ in capiēdo, ita nec in custodiēdo, examinandoq; erant partes. Imo rem totam reddebant, si leges Romanas spectes, irritam. Hostium in reo capiēdo, & vexando malitia ipsis præiudicare debuit, non Petrus. Deniq; Romanorū imperium a plerisq; prolegitimo non agnoscebatur, & pro tyrānico habebatur, quā in sententia etiam esse Petrum, mirum videri non debet.

§. 6. Caput tamen rei erat Christi Domini, & rei regis libertas. Eum pro rege agnoscere omes oportebat, illi seruire, illum obseruare. Et quamuis in regū eius non esset de hoc mundo, non tamen huic mundo erat in illum iurisdicctio. Hoc Petrus sciebat, & Pharisei scire tenebantur. Quāquā Petrus etiam regem in hoc mundo potentē fore arbitrabatur. Cū ergo Christum liberum esse attributo didicisset, cum omnia esse in eius potestate non dubitaret, recte iudicabit, nullā magistratus in illum esse potestatem, quā minima res domino imperaretur. Non igitur in legem maiestatis commisit, sed improbi serui Domini maiestatem offenderūt, potestate abusi, Petro regis æterni ministri vltionis ansam dederūt. Quemadmodum igitur licitum est innocentem defendere contra magist. autē, cuius a sceptro defensor & defendendus liber est: ita & Christum defendere contra alienorum iniuriam laudabile fuit. Hinc Cyrill. l. 1. in Ioan. c. 13. Petrus gladium habuit, quia secundum se gladio defendere licebat. Vnde etiam Petri, qui gladium aduersus hostes accepit, a mandato legis fuit aliena. Mortum autē eiusmodi Christum docet repulsi fuisse, quamuis secundum legem fuerit, quia a perfecta virtute longe aberat. S. Ambr. in Luc. 22. etia sic etiam commendat. Petrum in lege eruditū promptū effraetum, qui sciret Phinees reputatū ad iustitiam, quod sacrilegium peremisset, percussit seruum. Aug. in qq. Vet. & N. T. q. 104. Petrus

perum negat iniussu plagam intulisse: quia significatur in Lu-
domino permittente se scilicet. Dictum autem illi, qui acci-
per gladium gladio peribit. Ne iterum percuteret. Quod putat
ad gladium permittente Domino factum, id mihi
admodum probabile videtur. Nam reuera videtur
Dominus studio non respondisse, donec factum esset
valens. Ita habet Lucas 9. 49. 50. 51. Videntes autem hi
qui circa se fuerant, quod futurum esset, dixerunt ei. Domine si
percutimus in gladio: Et percussit vnus ex illis serum principis
in emulatu: et amputauit auriculam eius dexteram.

Vt. Respondetur ad questionē propositam. & c. Et eos
quos interpres hic, Syrus ܕܪܐܝܬܐ facit, est, *huc sufficit vsq; huc*,
quod significare potest: finite eo huc vsq; ad captiui-
tatem procedere. Vel finite vestram vitam vsq; ad vique
hanc ad vltimū procedere: de cetero abstinete. ascribā
Ambrosii locum in Luc. 22. multa enim villia in hac
explicatione continet. O amentes! o perdisi! non sic com-
miserati estis sapientiam, non sic tenetis iustitiam. Nec discipulus
vult deferre. Unde Petrus eruditur in lege promptus affectu,
ut situr Phisae repudiatum ad iustitiam, quod sacrilegus per-
missus periculi principis seruum. Sed Dominus vulnera cruen-
tata, & omnia mysteria diuina subiecit, vt seruis principis mundi,
hæc in natura cōditione, sed culpa secularium famulus potestati-
s, auris sue vulnus exciperet, quia non audisset verba peccantis.
Certe dicitur, qui facit peccatum seruus est Peccati. Peccatis in-
quit vestri venditi estis. Veditio propter peccata nostra, propter
bonitatem autē Dei redemptionis peccatorum. Aut si Petrus volens
periculi auri decuit, quod autem habere in specie non debet,
quam in mysterio non habebat. Sed bonus Dominus & ipsi re-
spondit audire. Secundum prophetica dicta, demonstrans, &
ipsos se conuertantur posse sanari, qui in Passione Domini vul-
nerati sunt, eo quod omne peccatum fidei mysteris ablatur.
I collis ergo Petrus ait. Quare Petrus? quia ipse est, qui accepit
calceas regni calorum. Ille enim condemnat auri & absoluit, quoniam
item & ligandi & absoluedi adptus est potestatis. Tollit
autem male audientis, tollit autem gladio spiritali aurem in-
teriori male intelligentis. Caneamus ne cui tollatur auricula.
Legimus passio Domini, si ad diuinitatem eius referimus infir-
mitatem corporis passionis, excidit auricula, & exciditur ad
Petro, qui non passus est Petrum prophetam affirmari, Sed dei
simili docui discipuli confessione signari. Ergo cum legitimus teneri
ligens, caneamus ne ab aliquo audiamus, & putemus eum se-
culari diuinitatem teneri inuitum, teneri quasi infirmum.
Tenetur quidem, & vt dixit Ioannes ligatur secundum corpo-
ritatem. Sed va illic qui ligant verbum. Ligant autem qui
talem modo Christum hominem putant, ligant, qui per alium
non putant, quomponentem non confitentur. Mala vincula
ligantur, quibus non Christum ligant, sed seipos alligant. Le-
gatur enim in domo non per aliquem, & iugis, sed in domo Cai-
phe, h. e. in impia domo ubi etiam moriturus pro omnibus pro-
phetatur, quem amentes igitur, qui beneficia diuina confiten-
tur, & beneficiorum autorem persequuntur. Ideo autem pen-
dunt, quia perdidit auris profectum.

VERSUS 53.

An putas, quia non possum rogare
patrem meum, & exhibebit mihi
modo plusquam duodecim legiones
angelorum.

QVÆSTIO I.

An Deus potuerit dare Christo plusquam
duodecim legiones Angelorum?

Duodecim Apostolis comparat duodecim
Legiones, & quidem Angelorum, quo o-
stendat, non esse sibi necessariam defensionem homi-
num paucorum, in exercitatorum. Sic Elisæo 4. Reg.
6. 7. cursus ignei apparent, sic 4. Reg. 19. 35. Angelus
Adami Conzen in Euang. Tom. 1.

occidit 18000. assyriorum. de numero legionari mili-
tis variant interpretes; merito: nam & ipsæ legiones
non eodem semper numero fuerunt. Syrus nomen vi-
sitatum retinuit צרצריי *legionin* appellat. Tantum
exercitus affluere mihi iubebit. צבאם יספיקו לסיף.

De legionibus mentionem non facerem, nisi etiam post Iusti Lipsii militiam Romanam viderem quoddam interpretes, & concionatores decipi, idq; etiam ex doctissimo aliquo interprete Francisco Luca. *Dictionis*, inquit, *Latina vsus est etiam Græcæ & Syriacæ*: nec dubium quin Saluator ipse ea sit vsus prope tunc temporis vulgari Romanis Iudeæ dominantibus, eamq; prædicti militum continetibus. Est enim legio nomen militare, significans exercitum sex milium, vt minimum; vt summum quingentorum & duodecim milium militum. Variant enim autores. Legio cohortes decem, cohors quingentaria manipulus, manipulus viginti quinque milites continuisse docetur, qui omnes simul faciunt duodecies mille quingentos. Transfert hoc nomen Iesus ad Angelos, iuxta S. Scripturæ morem quæ vbiq; passim, militia, virtutem, exercitum angelicorum meminit: atq; hinc Deum vocat Dominum, virtutum seu exercituum, i. e. Sabaoth, quod semper præsto habeat angelicos exercitus, quos emittat ad debellandum, & subigendum rebelles omnes, tum daemones, tñ homines sciendumq; omnem volūtatem suam. Duodecim legionēs Angelorum sint centum & quinquaginta milia angelorum: plusquam duodecim autem Angelorum legiones, nominans Iesus, significat infinitam esse Angelorum multitudinem iuxta id quod Daniel scribit cap. 7. v. 10. Millia militum ministrabant ei, & decies milies centena milia a Stibebant ei.

Largiter erat, ut cui talia minus cura fuerunt. Numquam legio duodenum millium fuit: & si esset inhabilis esset acies, non sat multis magistratibus instructa. Romulus trium millium legionem fecit, ex tribus singula millia feligens. Iunctis Tatio, & Sabinis senum millium fecit pedum, equum sexcentorum. Iam Varro, Dionys. Plutarch. apud Lipf. l. 2. de militia Romana. Dialog. 5. Hostilius mutavit, & minores legiones fecisse videtur, nam statim eictis regibus fuerunt quaternum millium. Flor. l. 1. c. 4. de Hostilii mutatione mentionem habet. De quaternis millibus Dionys. l. 6. Liu. 9. l. 6. & 8. dec. 1. Annibalis tempore fuisse lecta, quinum millium. Luc. l. 22. Scipio in Africam traiecit, sena millia pedes & sexcentos legit. Equites trecentos. Liu. l. 30. Idem l. 42. in Macedoniam missas legiones habuisse sena millia pedum, equites trecentos. Festus summum numerum 6200. pedum Mario auctori tribuit, id Lipfius refutat. Fuisse Augusti duo quaterna millia videtur. Sed tamen magnam in his variationem videtur ipse Polybius indicat. *Διαφέρει δὲ αὐτῶν τὸν ἑσάτον ἴσταν, διαιδὺν vero eos illo modo.* & paulo post. *ἔσων δὲ πηλίους πρὶ τῶν τετραχίλων ὄντων, καὶ ἡσάτον αὐτῶν τῶν διχίλων, ὡς τὴν τῶν τετραχίλων. ἴστας δὲ τῶν ἑσών;* Quod si plures quatuor millibus sunt, pro rata diuidunt. exceptis triariis quos habent semper numero eodem. Indicat igitur saepe plures fuisse, sed nullo exemplo docetur excessisse numerum senum millium, ducentorum pedum, trecentorum equum. Hæc de numero legionum integratur, cum vel primum lecta, vel supplemento redintegrata sunt. Nam itineribus, pugnis, fame, morbis atterebantur. Cæsar l. 5. Belli Gallici, duabus in legionibus vix septem hominum millia fuisse scribit, & legionem sextam minus mille hominum habuisse. Si igitur summum numerum legionum amplectamur, duodecim legiones efficient septuaginta septem millia militum, quadringentos, in illum numerum etiam coniectis equitibus.

§. 2. Docet ille locus contra Wicleffum Deum liberi arbitrii esse. Si enim rogare vellet Christus Deus exhiberet. Vide Bell. l. 3. c. 16. de gratia, & libero arbitrio. Nec quicquid ad rem facit argumentum Wicleffii, qui Deum facere potuisse dicit, vt Angeli assisterent.

Zz Non